

Förskollärares syn på små barns språkutveckling

Återupprepa tills barnet erövrar det!

Läroutbildningen, ht 2009
Examensarbete, 15 hp
(Avancerad nivå)
Författare: Johanna Björegren &
Malin Karlsson
Handledare: Maria Elena Bergman

Förord

Vi vill tacka den förskolan som medverkade i vår studie. Ett extra tack vill vi ge till de tre förskollärarna som ställde upp på intervju och observationer. Det är tack vare er som vi har vi kunnat genomföra denna studie. Vi vill också tacka vår handledare, opponenter och examinator för konstruktiv kritik. Våra familjer som stöttat oss och trott på oss vill vi också sända ett tack till. Tillslut vill vi ge ett tack till Fredric Björegren som hjälpt oss med den engelska översättningen.

/Johanna Björegren & Malin Karlsson.

Resumé

Arbetets art:	Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp Högskolan i Skövde
Titel:	Förskollärares syn på små barns språkutveckling
Sidantal:	28
Författare:	Johanna Björegren & Malin Karlsson
Handledare:	Maria Elena Bergman
Datum:	Februari 2010
Nyckelord:	Samling, språkutveckling

Vi är två lärarstudenter som har funnit det mycket intressant att studera barn i åldrarna ett till tre år och deras språkutveckling i förskolan, vi har valt att fokusera vår studie kring samlingen som forum för språkutveckling. Under vår verksamhetsförlagda del av utbildningen har vi sett att förskollärare ser på samlingen på olika sätt och att den inte alltid ses som ett pedagogiskt verktyg att stimulera barnens språkliga utveckling. Då barngrupperna blir större och det kan vara svårt att ge varje enskilt barn den uppmärksamhet som krävs för att stimulera barnets språkliga utveckling vill vi peka på samlingen som arbetsmetod. Vi har valt att observera tre förskollärare samt genomföra intervjuer med dessa tre, vi valde tre utbildade förskollärare med olika lång arbetslivserfarenhet. Vi ville se hur de agerade i samlingen samt ta reda på vad de gör för att främja barnens språkutveckling i samlingen. Det vi såg under våra observationer var att det förekom både sång och lek, men att man inte såg samlingen som ett verktyg utan mer som ett sätt att underhålla eller informera barnen. Vi har studerat vad som finns skrivet om samlingen som pedagogiskt verktyg vid barns språkliga utveckling och funnit att man med fördel kan nyttja samlingen genom att leka ordlekar, läsa och låta barnen prata inför sina kompisar på det sätt som förskolläraren vill. Här har man möjlighet att gå in och styra det som man vill att barnen ska ta del av och öva på men göra det på ett sätt som blir roligt för barnen. Vi har diskuterat och jämfört vårt resultat med det som tidigare pedagoger och filosofer har skrivit. Vi vill med den här studien uppmuntra till att se samlingen som ett verktyg som har stor potential i dagens förskolearbete, samt att det är viktigt att inte glömma de allra minsta barnen genom att bara ha samlingar som fokuserar på de äldre barnen utan arbeta med samlingar för alla åldrar.

Abstract

Study:	Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp University of Skövde
Title:	How preschool teachers look at small children's linguistic development
Number of Pages:	28
Author:	Johanna Björegren & Malin Karlsson
Tutor:	Maria Elena Bergman
Date	February 2010
Keywords:	Gathering, language development

We are two teacher students that have found it to be very interesting to study children in the ages between one and three and their language development in preschool. We have chosen two put our focus on the gathering as a forum for linguistic development. During our trainee work of our education we have seen that preschool teachers look at the gathering in different ways, and that they don't always see it as a pedagogical tool to help children in with their linguistic development. When the amount of children increases in the ward it can be difficult teach child the attention needed to stimulate the child's language development, we want to draw attention to the gathering. We chose to observe three pre-school teachers and conduct interviews with these three, we selected three trained preschool teachers with varying lengths of work experience. We wanted to see how they acted in the gatherings and find out what they did to promote children's language development in the gathering. What we saw during our observations was that there were both singing and playing, but the pre-school teachers did not see the collection as a tool but more as a way to entertain and inform children. We have studied what is written about the gathering as an educational tool for children's language development and found that it can advantageously utilize the gathering by playing word games, reading, and let the children talk to their friends in a way that the pre-school teacher would. Here they have the opportunity to step in and control what they want their children to take part and practice but do so in a way that is fun for the kids. We have discussed and compared our results with what previously researchers and philosophers have written. We want to encourage this study to see the collection as a tool that has great potential in today's pre-school work, and that it is important not to forget the very youngest children just by having gathering that focus on the older children, but working with collections of all ages.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte	2
Begreppsdefinition	3
Samling.....	3
Språkutveckling.....	3
De yngsta åldrarna.....	3
Litteraturgenomgång	4
Barns språk och språkutveckling.....	4
Teorier	5
Chomsky	5
Piaget	5
Vygotskij.....	6
Förskollärarens roll för små barns språkutveckling	7
Samling på förskolan	9
Litteratursammanfattning	11
Metod	12
Metodval.....	12
Urval	13
Genomförande	13
Analys	14
Trovärdighet	15
Forskningsetik	15
Resultat.....	17
Förskollärare 1	17
Förskollärare 2	18
Förskollärare 3	18
Intervjusammanfattning.....	19
Observation.....	20
Förskollärare 1/Samling 1	20
Förskollärare 2/Samling 2.....	21
Förskollärare 3/Samling 3.....	21
Observationssammanfattning	22
Sammanfattning av resultat	22
Förskollärarens roll för små barns språkutveckling.....	22
Samling på förskolan	23
Diskussion	24
Metoddiskussion.....	24
Resultatdiskussion	25
Egna slutsatser	27
Tankar inför fortsatta studier.....	28
Referenser	
Bilaga	
Intervjufrågor	

Inledning

Vi tycker att språkutveckling är ett intressant område. Vi vill därför få mer kunskap om hur vi som blivande förskollärare kan stimulera barns språkutveckling. Arnqvist (1993) beskriver hur förskolebarnets språkutveckling sker med stor hastighet. Han menar vidare att det finns argument för att språket hos människan utvecklas främst i förskoleåldern och att det är en kritisk period. Vi tycker att språkutveckling hos de yngsta barnen är ett ständigt aktuellt ämne som är öppet för nya synsätt och metoder därför väljer vi att fokusera på barn i ett- till tre års ålder i vår studie. Språkutvecklingen är ett mycket beforskat område. Däremot hävdar Rubinstein Reich (1996) att det tidigare inte forskats och skrivits mycket kring samlingen. Vi väljer i vår studie att försöka se hur förskollärarna, i samlingen, kan stimulera barns språkutveckling. Vi anser att det i samlingar blir konkret och tydligt var barnet befinner sig i sin språkutveckling. Det är också lättare att se på samlingen vilka metoder förskollärarna använder sig av för att stimulera utvecklingen. Rubinstein Reich påpekar att det finns många olika metoder förskollärarna kan använda sig av för att främja språkutvecklingen, sång och musik är viktiga inslag i samlingen för de yngsta barnen. Våra tidigare erfarenheter kring barns språkutveckling är att barnet använder språket på olika sätt för att förmedla något. Våra erfarenheter av samling på förskolan är att vi båda två har sett att förskolor, där vi tidigare arbetat, använder sig av samlingar under dagen. Däremot har ingen av oss inte mycket erfarenhet hur förskollärarna arbetar med de yngsta barnen på förskolan i samlingen för att främja deras språkutveckling. Vi utgår från tre olika forskare som beskriver barnets språkutveckling.

Syfte

Syftet med vår studie är att se hur språkutvecklingen i de yngsta åldrarna (ett till tre år) kan stimuleras av förskollärarna i samlingen och hur några förskollärare ser på språkutvecklingen för de yngsta åldrarna på förskolan.

Begreppsdefinition

Samling

Vi har valt att beskriva samling utifrån det Rubinstein Reich, L (1996)

”Med samling avses när en grupp barn och vuxna i förskolan sitter samlade, ofta i en cirkel, och har gemensamma aktiviteter under ledning av en eller flera vuxna. Den är ett regelbundet återkommande moment i förskoleverksamheten och hålls på en bestämd plats och på en bestämd tid.” (sidan 8)

Språkutveckling

Asmervik, Ogden, och Rygvold (red.) (2001) beskriver språk på följande sätt *”Språket är ett dynamiskt system som består av konventionella symboler som används på olika sätt i tänkande och kommunikation...” (sid 204)*. Centerheim-Jogeroth, M (1988) förklarar att språkutveckling är något som utvecklas hela livet, vårt sätt att ta till oss och förädla vårt eget språkliga uttryck.

De yngsta åldrarna

Med de yngsta åldrarna menar vi ett till tre år.

Litteraturgenomgång

Under det följande kapitel presenteras bakgrundslitteraturen. Vi har delat upp dem i fyra rubriker, barns språk och språkutveckling, teorier, förskollärarens roll på förskolan för små barns språkutveckling och samling i förskolan.

Barns språk och språkutveckling

Arnqvist (1993) hävdar att en människas språk utvecklas med hög hastighet under livets första år. Främst under förskoleåldern utvecklas talspråket främst enligt författaren och det är viktigt att som förskollärare ta vara på den tiden. Vidare hävdar han att barn använder språket för att få fram sina känslor, diverse behov och även attityder. Vi använder även språket för att utveckla vår tankeförmåga.

Bjar och Liberg (2003) beskriver hur vi människor har vårt språk för att kunna göra oss förstådda, skapa mening, förstå andra och så vidare. Genom att barn ingår i språkliga sammanhang utvecklar de också sitt tänkande och sin förståelse för det som behandlas. Med språkliga sammanhang menar författaren att barn deltar när vuxna och andra barn talar, att de får höra när någon talar och språkar. Författarna beskriver den kritiska perioden hos barn inom vilken de måste få tillägna sig språket och höra det i olika former, för att en normal utveckling av språket hos barn ska kunna ske. Neurokirurgerna Wilder Penfield och Lamar Roberts menar i sin bok *Speech and Brain – mechanisms* (refererade i Bjar och Liberg, 2003) att om barnet inte stimuleras tillräckligt innan nio års ålder blir språkinläringen mindre effektiv och mindre framgångsrik. En annan neurofysiolog vid namn Eric Lenneberg hävdar att den kritiska perioden begränsas till åldrarna mellan 2 till 13-14 års ålder. Om barnet inte får språklig stimulans inom de här åren kan inte ett normalt och naturligt tillägnande av språket ske.

Bjar och Liberg (2003) beskriver hur barn börjar sin språkliga resa redan när de är spädbarn. Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) betonar att barnets lärande, identitetsutveckling och språkutveckling hänger ihop. Redan när det lilla barnet föds är barnet intresserat av att kommunicera med omvärlden. Det man sett genom att filma spädbarn och deras sätt att uttrycka sig har gjort att man tror sig veta att barnet redan från födseln är inställt på att språkligt kommunicera med omvärlden. Detta hävdade även Vygotskij tidigt. Bjar och Liberg menar att ett spädbarn kan höra skillnad på två olika ljud även om de tidigare inte hört dem. När barnet är ett halvår kan de komma ihåg föremål i omgivningen, de börjar då sin begreppsutveckling. Författarna beskriver exemplet att om barnet tappar en leksak kan det börja leta efter just den specifika leksaken. Viktigt för utvecklingen av språket är att barnet får kommunicera med andra ansikte mot ansikte, barnet kan då även koppla ansiktsuttryck och beteenden för att förstå kommunikationen på ett högre plan. Författarna beskriver ett fenomen de kallar ordförrådsspurten, den sker vid olika tidpunkter hos olika individer men generellt sker den i slutet av barnets andra levnadsår. I den fasen utvecklar barnet sitt ordförråd från cirka 25-50 ord från spädbarnsåldern till 400-700 ord. Eriksen Hagtvet (2007) menar att barn i ett-två årsåldern har ett situationsbundet språk, som är begränsat till här och nu.

Teorier

Arnqvist (1993) beskriver att det finns olika teorier kring hur barn tillägnar sig och utvecklar sitt språk, han menar även att språket är den mest beforskade delen i barns utveckling, främst hos förskolebarn. Vi kommer under det här stycket att beskriva några av de mest framstående pedagogernas och språkvetarnas tankar kring barns språk och språkutveckling.

Chomsky

Arnqvist (1993) skriver att Chomsky menar att arv och mognad har stor betydelse för hur ett barn tillägnar sig språk, han hävdar att vår mänskliga hjärna är uppbyggd på det sätt att det inte går att undvika att tillägna sig och utveckla språket. Han menar vidare att ett barn föds med en språklig modul som han kallar LAD (Language Acquisition Device), vilket utgör ett grammatiskt representationssystem. Vidare hävdar Chomsky att ett barns språkliga förmåga finns redan från födseln, den är medfödd. Alla barn föds med samma eller liknande grundläggande principer för hur språket är uppbyggt, så kallad universell språkförmåga. För att styrka det beskriver han hur vi människor och våra kulturer har ett väl utvecklat språk till skillnad från andra arter. Han menar också att tillägnandet av språket anses ske lättare innan ett barn kommer i puberteten än vad det gör senare i livet. Ett viktigt argument i frågan är att de flesta barn har en liknande språkutveckling. Chomsky påstår att det styrker att vårt språk kan vara förprogrammerat hos oss när vi föds. En annan del är att barn under några få år tillägnar sig språket och det utan någon formell undervisning.

Piaget

Arnqvist (1993) beskriver att Piaget var en mycket framstående förespråkare inom språkutveckling hos barn. Piaget menar att vårt språk är ett system av tecken som utvecklats i ett socialt sammanhang. Den kognitiva utvecklingen hos ett barn är viktig för språkutvecklingen, den kognitiva utvecklingen är i sin tur beroende av barnets mognad. Piaget menar även att det sociala samspelet med andra är viktigt för utvecklingen av språket hos ett barn. Piaget delar in språket i två delar som han kallar *egocentrerat språk* och *socialiserat språk*. Det *egocentrerade språket* innebär enligt honom att barnet inte lägger märke eller har intresse av vem som lyssnar och vem det talar till och han menar att barnet inte bryr sig om någon lyssnar, på grund av att barnet helt enkelt talar till sig själv men även för att ett barn har svårt att sätta sig i den positionen att vara lyssnaren. Piaget delade även in det *egocentrerade språket* i tre kategorier. Under den första kategorin ligger upprepning, här upprepar barnet både ord och stavelser som det hör och tycker att det är nöjsamt. För barnet behöver orden inte ha någon betydelse, den här kategorin kan sägas vara den sista delen av ett spädbarns joller. Den andra kategorin innebär att barnet talar till sig själv. En monolog där barnet gör exakt det hon/han säger "Bilen kör där" (barnets ord och handling sammanfaller). Den sista kategorin menar Piaget innehåller en slags monolog som han vill kalla kollektiv monolog, med det menas att ett eller flera barn kan vara tillsammans och prata men de pratar inte med varandra utan de säger bara det som de själva kommer på för stunden.

Det *socialiserade språket*, som enligt Piaget kommer efter det *egocentrerade språket*,

delas in i fem olika kategorier. Den *första* kallar han adapterad information, i den här kategorin för barnet en diskussion eller utbyter tankar med ett annat barn eller vuxen. Här sker ett utbyte av viss information mellan två personer. Den *andra* kategorin innefattar kritik, där ger barnet kritik till en annan individ. Den här kritiken är ofta riktad till en speciell individ. I den *tredje* kategorin vill barnet försöka påverka en annan person med sina yttranden, här använder barnet böner, befallningar och även ibland hotelser för att kunna påverka. De *sista* kategorierna berör frågor och svar. Barn har många frågor men de kan även ge många svar på frågor andra barn eller vuxna ställer, Piaget menar att det socialiserade språket är beroende av barnets tankemässiga utveckling. Då man ser att språkutvecklingen är beroende eller till stor del styrs av den kognitiva utvecklingen.

Vidare menade Piaget att under det preoperationella stadiet (2-7 år) sker den huvudsakliga utvecklingen av språket, det är då barnet kan frigöra sig mer från sin egen kropp och sitt egna perspektiv. I början av ett barns språkliga användande är talet mycket styrt av den situation som är här och nu, den konkreta situation som råder just för tillfället. Senare i livet kan barnet skilja mer från den aktuella situationen, det kan då beskriva händelser dels i dåtid, nutid och framtid.

Vygotskij

Arnqvist (1993) skriver att Vygotskij menade att språket är utvecklat för att vi människor skall kommunicera med varandra, det är ett socialt fenomen. Tvärtemot vad Piaget hävdade menade Vygotskij att barnet går från det sociala till det individuella, han ansåg att språket från första början är kommunikativt och socialt. Senare utvecklades det till ett mer egocentriskt språk. Gällande det sociala språket hävdade Vygotskij att det kommer till uttryck när barnet riktar sig till en annan individ, ett barn som skriker riktar uppmärksamheten till sig själv och vänder sig till omgivningen och vill kanske säga att det är hungrigt eller att blöjan är blöt. I förskoleåldern blir det egocentriska språket viktigt för barnets tankeutveckling. Språket kan underlätta för barnet och hjälpa det i dess handlingar, exempelvis att barnet räknar högt för att på så sätt underlätta sitt tänkande. Vygotskij menade att under förskoleåldern utvecklas många begrepp hos barnen och framförallt de spontana begreppen, vilka utgår från de konkreta erfarenheter barnet upplever. De spontana begreppen innebär att språket är mycket situationsbundet. Barnet tillägnar sig språkets betydelse utifrån den situation som råder, det betyder att barn kan ha svårt för att beskriva saker de för tillfället inte kan se med blotta ögat. Vygotskij hävdade då att det är förskollärares uppgift att förklara vetenskapliga begrepp och knyta dem till barnets egna erfarenheter. Exempelvis känner barnet till farmors hund men vet inte vad en hund rent vetenskapligt är.

Kroksmark, T (2003) skriver att Vygotskij menar att den proximala utvecklingszonen innefattar tre steg, i första steget handlar det om att barnet i samspel med en vuxen ser och efterliknar det som den vuxne gör och på så sätt lär sig barnet lösa och förstå olika situationer. I steg två kan barnet utan hjälp från någon vuxen klara av att lösa ett problem genom att använda sig av tidigare kunskaper. I steg tre är kunskapen automatiserad och barnet vet direkt hur det ska lösa dilemman. Detta behöver inte vara svåra problem utan enkla vardagliga saker, så som att lära sig öppna en dörr. Vygotskij beskriver att den proximala utvecklingen är en loop som upprepas gång på gång genom hela livet.

Förskollärarens roll för små barns språkutveckling

I detta kapitel kommer vi närmare beskriva hur förskolläraren kan hjälpa barnet i sin språkutveckling.

Läroplanen för förskolan (Lpfö 98) beskriver att *”Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling.”* (s 6). Läroplanen beskriver vidare att förskolan skall sträva efter att varje barn: *”utvecklar ett rikt och nyanserat talspråk och sin förmåga att kommunicera med andra och att uttrycka tankar, utvecklar sitt ord- och begrepp för skriftspråk...”* (s 9).

Lindö (refererad i Garne, 1997) menar att ett litet barn som ännu inte kan uttrycka sig i ord samspelar med hjälp av leenden, blickar, gester och ljud, för att så småningom använda sig av joller och skrik för att kommunicera. Dock påverkas barnets utveckling här av hur mycket föräldrarna och människor i barnets omgivning väljer att interagera med barnet. Eriksen Hagtvet (2007) hävdar att om barnet växer upp i en miljö där det inte får någon språklig stimulans genom sin omgivning innebär det en riskfaktor för barnet. Om barnet inte får den uppmuntran som behövs kan det innebära bristande språkliga egenskaper för barnet längre fram. Tizard och Tizard (refererad i Eriksen Hagtvet, 2007) menar att det är något läraren kan vara med och påverka och ändra på. Det genom att ge barnen den stimulans de behöver. När barnen är på förskolan går det till viss del att väga upp de brister som kan finnas i barnets hemmiljö och barnet kan då utvecklas både känslomässigt och intellektuellt.

Lindö, (refererat i Garne B 1997) menar att all typ av språkutveckling sker i samspel mellan minst två individer. Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) beskriver samspelet på följande vis; barnets språk växer fram i olika sociala situationer och sammanhang tillsammans med en vuxen eller med kamrater, även leken har stor betydelse för barns utveckling. Centerheim-Jogeroth. (1988) hävdar att förskolläraren kan använda leken som ett sätt att stimulera språkutvecklingen hos barnet. Läroplanen för förskolan (Lpfö 98) beskriver *”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång, och musik, drama, rytmik, dans och rörelser liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande”.* (s 6-7). Vidare menar författaren att förskolläraren med fördel kan använda sig av munlekar och olika typer av ljudlekar. Som exempel ges att man kan härma olika djurs läten. Att använda sig av leken som ett sätt att låta barnen komma i kontakt med svåra ord är bra. Ett barn har inte det tålmod som krävs för svåra talövningar men använder förskolläraren sig av olika lekar blir det ett naturligt och samtidigt roligt inslag i barnets vardag. Att leken är viktig för barns utveckling och lärande är något läroplanen beskriver. Arnqvist (1993) ger förslag på bra lekar som hjälper barnen i sin språkutveckling, han har delat in lekarna i tre olika kategorier. Den **första** kategorin han beskriver är **Begreppsbildning** och **ordförråd**. Här beskriver han lekar som går ut på att barnen ska gissa, utifrån en beskrivning förskolläraren ger, vad det är för föremål hon/han pratar om. Förskolläraren kan även här låta ett barn beskriva ett konkret föremål och att sedan de andra barnen i gruppen får gissa fram vad det är som beskrivs. Dessa lekar är till för att utveckla barnets vokabulär och ordförråd. Den **andra** kategorin här tar upp vikten av att berätta sagor för barnen och hur man bör lägga upp en sagostund för att barnen ska få ut så mycket som möjligt. Bland annat bör förskolläraren innan sagan börjar berätta vilka personer eller ting sagan

handlar om och vad barnen ska vara uppmärksamma på. När sagan sedan är över bör förskolläraren ställa ett antal frågor där barnen får fundera och återberätta delar av historien. Om barnen tappar bort sig kan du som förskollärare med hjälp av bilder leda dem rätt. Målet är att barnen ska lära sig memorera sagorna för att på så sätt kunna återberätta den, samt att barnen ska lära sig uppmärksamma centrala delar i sagan. I kategori nummer **tre** handlar det om att leka med ord i form av rim och ramsor. Det kan man börja tidigt med barnen och låta dem hjälpa till och rimma på ord. Även om de ord barnet säger är rena "hitta-på-ord" ska förskolläraren vara positiv och uppmuntra barnet. Det kan sedan utvecklas till mer komplexa meningar med fler än två ord som rimmar. Vad som kan uppnås med det är att barnet ska fokusera mer på språkets form istället för att bara fokusera på innehållet i språket.

I en studie gjord av Johansson, (2005) om den pedagogiska verksamheten för de yngsta barnen i förskolan beskrivs att det är viktigt att låta barnen få avbryta under tiden som sagan läses och att förskollärare tar sig tid åt att svara på barnens frågor. Enkla fingerramsor är något som är uppskattat av de yngsta barnen, då det hjälper barnen att fokusera och håller koncentrationen uppe. Hon påpekar också att rim och ramsor är ett bra sätt att använda för att stödja barnens språkutveckling.

Lindö, (refererad i Garne, 1997) menar att barn tar in intryck via alla sina sinnen. Genom att få uttrycka sig och fantisera fritt i lekens värld låter förskolläraren barnet bearbeta nya upplevelser och intryck och på så vis kan barnet träna sina olika sinnen, du hjälper barnet att öva sin förmåga att minnas, barnet lär sig inte bara att prata och kommunicera utan även att lyssna och förstå sina lekkamrater. Hagtvet, B (2007) skriver att Vygotskij talar om den positiva inverkan som imitationer har på ett barns språkliga utveckling. Vad han menar är då inte exakta imitationer utan om det sätt som barn imiterar det som deras kompisar eller vi vuxna säger, dock på den nivån som barnet befinner sig på. Det behöver alltså inte vara en exakt imitation för att det ska tjäna sitt syfte att språkutveckla barnet, bara det att barnet är så närvarande och tar åt sig och gör sin egen tolkning av ord eller meningar är betydelsefullt för barnet.

Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) betonar att förskollärarens roll är att stimulera barns språkutveckling, att skapa och ta tillvara på tillfällen där barnen får möjlighet att uttrycka sig och samtala tillsammans med varandra. Det tar olika lång tid för olika barn att utveckla sitt språk därför måste förskolläraren se till att kunna möta varje barn och utmana dem i sin språkutveckling. I förskolan kan talspråket erbjudas på många olika sätt. Det kan vara genom att berätta spännande och roliga historier, men beroende på barnets ålder bör man anpassa historiens innehåll. Ett barn under fyra år kan ha svårt att hantera historier som inte är baserade på saker som finns runt omkring dem, medan barn från fyra års ålder och uppåt gärna hör historier om prinsar och prinsessor. Du som förskollärare kan med fördel tillsammans med barnen hitta på egna berättelser, med det menas att du låter barnets fantasi bestämma i vilken riktning historien ska gå. Bjar och Liberg (2003) menar att förskolans och förskollärarens roll är att möta och bemöta alla olika individer för att på bästa sätt stötta dem i deras språkutveckling. Barn behöver få möjlighet att utveckla sina förmågor för att kunna delta aktivt i samhället. Genom att vuxna inbjuder, ställer frågor och initierar till språkande får barn förebilder för hur man kan skapa olika former av språkande. Även genom att vuxna tar del i barnets språkutveckling dras de in i språkets värld och ser sig då som accepterade språkande personer. Författarna menar att det är viktigt att som förskollärare tänka efter hur man kan ta tillvara på de språkliga resurser barn tar med sig hemifrån. De menar vidare att förskolläraren kan och bör välja ett aktivt språkutvecklande arbetssätt för att barnen ska kunna, på bästa sätt, vidareutveckla sitt språk. Barn lyckas ofta på egen hand skapa sig

ett stort system av språkliga strukturer och regler. Det kan vara svårt, enligt författarna, att avgöra hur stor betydelse vuxna personer har i den process barnet är i.

En viktig förutsättning för att talspråket ska utvecklas är att det sker i samspel med omgivningen, tillsammans med vuxna som är med och stöttar barnen. Centerheim-Jogeroth. M (1988) beskriver hur förskolläraren kan hjälpa barns språkutveckling i förskolan genom att samtala med barnet om vardagliga saker, det som händer här och nu. Vad gör vi nu, vad ska du göra när du kommer hem, vad heter dina kamrater? Den här typen av kommunikation gynnar barnets språk då du som vuxen kan hjälpa barnet hitta ord och på så vis utvecklar barnet sitt ordförråd, det är viktigt att vi i förskolan möter barnen på deras nivå. Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) skriver att genom att man som vuxen lyssnar på barnet och respekterar barnets åsikter visar barnet att det är en människa att räkna med. Vidare beskriver Centerheim-Jogeroth. M (1988) vikten av att läsa för barnen rim, ramsor, dikter, böcker samt att man genom sång kan stimulera barnets språkliga utveckling. Centerheim-Jogeroth. M påpekar även vikten av att lyssna på barnet och vikten av att förskolläraren tar sig tid att svara på barnets frågor, hur tokiga de än må vara. Lindö, R (relaterat i Garne B 1997) skriver att enligt Vygotskij att ”*Varje barn kan med hjälp av en vuxen klara mer än på egen hand,*” (s.113). Med det menar Vygotskij att det barnet gör tillsammans med en vuxen eller en kamrat idag kan det klara av på egen hand imorgon. Ett barn behöver stöd i början men tar snabbt in information om hur det ska göra för att klara samma sak på egen hand, något som Vygotskij även kallar att befinna sig i den *potentiella utvecklingszonen*.

Pramling (1993) och Lindahl, M (2002) betonar båda att små barn (0-3 år) måste få känna trygghet och få närhet och känna sig omtyckta och värdefulla för att kunna utvecklas. Känner barnen förtroende för förskollärarna vågar de ta mer plats och barnen kommer då blomma ut mer.

Eriksen Hagtvat (2007) hävdar att eftersom det alltid finns olika individer med olika behov och utvecklingsnivåer i förskolan är det svårt för förskollärarna i verksamheten att enbart använda sig av en enda teori att arbeta utefter när det kommer till barns språkutveckling. Författaren beskriver hur förskolläraren måste ha en god teoretisk bildning för att kunna möta alla individer. Vidare är det viktigt att ha förståelse för barnets behov och mognad för att kunna hjälpa och möta olika individers behov.

Samling på förskolan

Rubinstein Reich (1996) skriver att samlingen på förskolan är ett inslag som länge har funnit på förskolan. I det här kapitlet skriver vi närmare om hur samlingen på förskolan kan gå till och vad samlingen innebär.

Rubinstein Reich (1996) ser samlingen som ett möte mellan individer. Samspelet mellan individer är utvecklande för barnets självuppfattning. Hon beskriver vidare hur hon via videobservationer av ett antal daghemsgupper kunnat se att de vanligaste inslagen i samlingarna är *närvaroupprop*, ett sätt för förskolläraren att ge varje barn uppmärksamhet och bekräftelse. Ett annat moment är *almanackan*, då förskolläraren går igenom dagens datum. Det handlar inte om att i första hand lära barnen att förstå hur det fungerar med datum och varför vi använder oss av det, utan handlar mer om att man skapar rutiner som barnen känner igen och som indirekt ger barnen en form av trygghet.

Sång, spel, rörelse och ramslek, är vanliga inslag i samlingen. Dessa moment fyller olika typer av funktioner. Sånger är något som förskolläraren kan använda sig av för att skapa gemenskap i gruppen, gärna då med tillhörande rörelser då det är något som barnen tycker är roligt. Ett bra sätt att få barnen mer engagerade i samlingen och genom att barnen får röra på sig har de sedan lättare att fokusera och koncentrera sig när de ska sitta still och lyssna. Ramslekar är ett roligt sätt för barnen att lära sig behärska språket. Det underlättar för barnen när de senare ska lära sig läsa. Hammershøj (refererad i Pramling, 1993) påpekar att samlingar där sång och musik förekommer är lättare för de yngre barnen att delta i. Även om barnet inte kan sjunga med i olika sånger kan de med hjälp av kroppsrörelse och kroppsspråk visa att de kan hänga med. Studier enligt Lindahl, (refererad i Pramling) har visat på att sångsamlingar är en av de samlingar som är mest uppskattade bland de yngre barnen. Det till skillnad från samlingar som enbart innehåller samtal där barnen har svårare att hålla koncentrationen uppe. Rubinstein Reich (1996) påpekar att sånger är ett bra sätt att fånga barnets uppmärksamhet när den tycks avta i samlingen. Att genomföra olika lekar tillsammans med barnen i samlingen beskrivs som något positivt och som ett bra sätt att få barnen att se fram emot samlingen. Samtidigt är det ett bra sätt att skapa gemenskap inom barngruppen samt att man kan leka lekar som stimulerar barnen fysiskt genom att de får röra på sig. Vidare beskriver Rubinstein Reich att *samtal*, är något som sker hela tiden i samlingarna. Samtalen har olika funktioner, vi för till exempel samtal som handlar om att informera barnen. Vidare för vi samtal kring att barnen ska lära sig vad som är rätt och vad som är fel (uppfostande samtal). Vid språkutvecklande samtal behandlas olika teman. Det kan till exempel vara trafikskyltar, datum, veckodagar och klockan. Det är förskolläraren som väljer om samtalet sker i en interaktion mellan förskollärare och barn, eller om det är enbart förskolläraren som talar och barnen lyssnar. Om barnet får många frågor och den vuxne väljer att lyssna och intresserar sig för vad barnet har att säga i de samlingarna blir barnet mer aktiva.

Ytterligare ett moment som kan förekomma i samlingen är olika typer av lek då alla barnen får vara delaktiga. Det kan vara gissningslekar, begrepps- och minnestränande lekar, rams- samt rörelselekar. Leken för barnen samman och skapar en god gruppdynamik. Barnen lär känna varandra och förskolläraren lär känna barnen genom leken. Övergångar är även någonting som förekommer i samlingen som innebär att när något är gjort, exempelvis en lek, då blir det ett kort paus tills nästa moment ska börja. I övergångarna, beskriver Rubinstein Reich (1999), att barnen då får chans att röra sig lite, eller prata. Den sista delen i samlingen är avslutning. Även här kan man välja att inte bara säga att samlingen är slut och låta barnen gå utan göra det på ett roligt sätt. Exempelvis kan man låta barnen gå en och en och att man använder sig av alfabetisk ordning. Vidare beskriver hon att samlingen är ett forum där man som förskollärare har möjlighet att lära barnen att tala i grupp och dela på uppmärksamheten som förskolläraren ger. Samlingen är ett sätt att förbereda barnen på hur det kommer vara att gå i skolan, där eleven måste kunna sitta tyst och lyssna samt våga tala inför andra. Barnen får även lära sig att våga ta plats och tala ut för sina kompisar så de hör. Hagtvet (2007) anser att samlingen som form är något överskattat, dock påpekar hon likt Rubinstein Reich (1996) att den har en förberedande funktion, det vill säga det är ett sätt för barnen att förberedas inför sin kommande skolgång.

I en studie gjord av Rosenqvist (2000) beskrivs hur samlingens huvudsakliga syfte är att få barnen att lära sig agera i grupp och att de lär sig hantera gruppdynamiken. Hon stödjer tesen om att samlingen har ett förebyggande syfte. Förebyggande på så vis att barnen lär sig att disciplinerat sitta och lyssna på sina kompisar och förskollärare. Det

blir en möjlighet för förskolläraren att interagera och leda barnen och påverka hur och vad barnen lär sig. I en studie gjord av Johansson, E (2005) om den pedagogiska verksamheten för de yngsta barnen i förskolan betonas att det i samlingen är viktigt med överraskande moment som fångar barnens uppmärksamhet. För att göra samspelet spännande och roligt för barnen kan förskolläraren använda sig av tonfall och även låta barnen få vara delaktiga. Hon skriver också att samlingar ofta handlar om att öva språket där det kommunikativa samspelet är viktigt och även olika övningar med barnen. Whaley och Swadener (refererad i Pramling, 1993) menar att man på förskolan måste skapa en miljö som låter barnen vara sig själva och få tid att göra saker på egen hand. De menar att man som förskollärare bör ställa sig frågan om alla barn alltid måste delta på samlingarna. Varje barn ska få känna sig speciell och det är väsentligt att förskolläraren hittar just de kvalitéer varje barn har och låta dem, på sitt egna sätt, pröva olika saker själva.

Litteratursammanfattning

Den språkliga resan börjar redan när barnet föds. Att förskolläraren har en stor roll i barnets språkutveckling råder det inga tvivel om. Enligt Wilder Penfield och Lamar Roberts (refererad i Bjar och Liberg 2003) är det viktigt att barnen får en god språklig stimulans innan nio års ålder, om inte så sker får barnet svårare med språkutvecklingen. Enligt den grundläggande utgångspunkten som Chomsky har kan ett barn inte låta bli att tillägna sig språket, att det är genetiskt förprogrammerat. Han hävdar dock att både arv och miljö spelar en stor roll för barns språkutveckling, även om barnet ses som en mer passiv mottagare av språket Piaget hävdar att vårt språk är ett system av tecken och att utvecklingen sker i ett socialt sammanhang och att barnen är aktiva när de tillägnar sig språk och kunskap. Han menade också att barnet från början har ett egocentriskt språk som sedan blir ett socialiserat språk. Vygotskij ansåg precis som Piaget att språkutvecklingen sker i ett socialt samspel, dock menar Vygotskij att det går från det sociala till det individuella. För att förskolläraren ska kunna hjälpa barnet att utveckla sitt språk är det viktigt att utgå från varje enskilt barn. Barnen måste få språket presenterat på många olika sätt och det kan vara genom sång, musik, läsning, samtal med mera. Samlingen som forum i förskolan är ett bra tillfälle för förskolläraren att styra hur och vad man vill att barnen ska träna på. Samlingen kan innehålla en mängd olika inslag. Barnen får genom samling bland annat öva på att lyssna på varandra och vänta på sin tur.

Metod

I det här kapitlet presenterar vi vilka metodval vi gjorde, urval, genomförande, analys, trovärdighet och forskningsetik.

Metodval

Vi valde i vår studie att använda oss av observationer och intervjuer för att få svar på vårt syfte. Stukát (2005) beskriver hur intervjuer är ett av de mest förekommande och vanligaste arbetsredskapen inom utbildningsvetenskap. Patel och Davidson (2003) beskriver att intervju som metod och teknik bygger på frågor och att vi som skall intervjuas måste ta hänsyn till individens villighet att ställa upp på att svara på frågor. Eftersom vi använde oss av förutbestämda frågor som ställdes i liknande ordning till varje intervjuperson använde vi oss av/genomförde standardiserade intervjuer. Författarna beskriver att om intervjuaren bestämmer utformning och inbördes ordning av frågorna blir det en standardiserad intervju. Våra intervjuer var även kvalitativa som författarna dels beskriver som att intervjupersonen ges utrymme att svara med egna ord. Syftet med kvalitativa intervjuer är att ta reda på intervjupersonens uppfattningar om något fenomen. Eftersom vi ville, genom våra intervjuer, ta reda på hur förskollärarna uppfattar sin roll i de yngsta barnens språkutveckling ansåg vi, att det var bra att använda oss av kvalitativa intervjuer där båda parter är medskapare i samtalet. Stukát beskriver ostrukturerade intervjuer, vilket vi använde oss av. Han menar att det i ostrukturerade intervjuer är obestämd ordning på frågorna. Dock följs svaren upp på individrelaterat sätt. Alltså kan följdfrågor ställas utifrån de svar jag som intervjuare får från respondenten. I våra intervjuer hade vi dock en bestämd ordning på våra frågor men vi var öppna för egna kommentarer från respondenterna och vi ställde frågor vi kom på utifrån de svar vi fick.

Viktigt är dock att den som intervjuar har goda förkunskaper kring ämnet och är väl förberedd på det område som är ämnat att studeras, (Patel och Davidsson 2003). Följdfrågor kan ha formulerats av intervjuaren i förväg för att stödja upp samtalet. Följdfrågorna kan även användas för att göra intervjun mer djup och att svaren blir mer utvecklade. Stukát (2005) menar att fördelen med intervjuer är att metoden är anpassningsbar och följsam. Nackdelar, hävdar han, är att metoden är tidskrävande och att man som intervjuare kanske inte klarar av att intervjuas så många personer. En timmes intervju tar ungefär tre till fem timmar att skriva ut, det är även något som Patel och Davidson (2003) beskriver som en nackdel.

Stukát (2005) hävdar att en nackdel med observationer är att det är svårt att se och upptäcka tankar och känslor hos individer som observeras. Patel och Davison (2003) beskriver även de observation som metod. I vår studie använde vi oss av ostrukturerade observationer. Enligt Patel och Davidson innebär ostrukturerade observationer att observatören inte använder sig av något observationsschema utan istället försöker observera och ta in allt. Ostrukturerade observationer är något man kan använda sig av för att få mer information kring ett visst specifikt område. Vidare beskriver författarna hur observationer är bra då jag som forskare vill samla information kring områden som innefattar beteenden och skeenden som inträffar i naturliga situationer. Att använda sig

av observationer lägger även grunden för vidare studier med andra metoder, menar författarna, men är även något som kompletterar information man fått genom andra metoder. Precis som Stukat menar Patel och Davidson att observation som metod är tidskrävande. Något vi som forskare behöver ta i beaktning är att, i våra planerade observationer kan något oförutsett ske. Det kan påverka resultatet och kan tvinga oss att avbryta observationen. I och med att vi skulle observera förskollärarna i samlingsituation med de yngsta barnen på förskolan, ansåg vi, att vi behövde ta det i beaktning och kanske planera in ett extra observationstillfälle ifall något oförutsett skulle ske. Patel och Davidson beskriver ett antal frågor som man bör ha i åtanke innan man utför observationerna. Vad ska vi observera? Hur ska vi registrera observationerna? Hur ska vi som observatörer förhålla oss? Andra frågor är om jag som observatör ska delta eller inte? Är jag känd eller okänd för de jag ska observera? En annan viktig del författarna tar upp är hur jag som observatör förhåller mig. Stör jag gruppen genom att jag är känd för dem och deltar under observationen? Dock deltog vi inte aktivt under observationerna men vi båda satt ändå precis bakom gruppen och var väl synliga för både barn och förskollärare.

Urval

Förskolan, där respondenterna i vår studie arbetar, ligger belägen i staden där en av oss författare skriver studien bor. Vi ansåg att det var bra att genomföra intervjuerna och observationerna i en stad där en av oss var känd. Att vara känd för respondenterna ansåg vi vara bra då vi trodde att de kände sig mer trygga än att vi båda två var okända för samtliga respondenter. Förskolan består av två avdelningar. Gruppen, som observerades och intervjuades, bestod av tre stycken individer. Samtliga var utbildade förskollärare. De två första förskollärarna som valdes ut arbetar på varsin avdelning. Den tredje förskolläraren delar sin arbetstid på de båda avdelningarna. Vi ansåg att det var bra att välja förskollärare från olika avdelningar för att se om det skiljde sig något mellan avdelningarna, därför valdes just de tre individerna ut. Att den tredje förskolläraren som arbetade på båda avdelningarna valdes ut var på grund av att vi ville se om hon skiljde mycket från de andra två ordinarie förskollärarna.

Genomförande

Vi tog kontakt med de utvalda förskollärarna några veckor innan observationerna och intervjuerna genomfördes. Samtliga tre respondenter fick veta vad studien gick ut på, vad vi ville ha ut av den och att de skulle bli observerade och intervjuade. På det sättet var de förberedda till viss del och hade kanske lite tankar inför intervjun. De informerades också om att det var helt frivilligt att delta och att de kunde lämna återbud om de ångrade sig. Alla tre respondenter gick med på att delta i studien. Respondenterna fick i förväg inte ta del av våra intervjufrågor utan hörde dem för första gången vid intervjutillfället. När det gällde observationerna informerades vi dem om att de inte behövde tänka eller utforma samlingen på något speciellt sätt. Det gjorde vi för att vi ville se dem i en vanligt planerad samling. Vi sade att vi inte ville ha någon särskild planerad samling.

Vi valde att först observera respondenterna och den samling de hade med barnen. En av

observationerna skedde dock efter att intervjun var genomförd, på grund av att respondenten inte var närvarande den utsatta dagen för observationen. Vid observationstillfällena var den observerande respondenten närvarande, ett antal barn vi beskrivit i resultatdelen och vi som arbetar med studien. Observationerna spelades in med digitalkamera (bild) och bandspelare (ljud). Vi förde även anteckningar under tiden. Anteckningarna bestod av sådant vi tyckte var extra viktigt att få med, minnesanteckningar och stöd. En av oss kunde inte närvara vid två av observationstillfällena men med hjälp av digitalkamera, med både ljud och bild, och anteckningar kunde båda av oss ta lika stor del av samlingarna. Samtliga barns vårdnadshavare godkände att vi filmade. Vid ett observationstillfälle av en samling var enbart de yngsta barnen på avdelningen närvarande. Vid den andra samlingen vi valde att observera var åldersgruppen blandad från ett till fem år. Vid sista samlingstillfället var samtliga barn från båda avdelningarna närvarande och även här var åldersspannet mellan ett till fem år. Vi ansåg att det var bra att observera samlingar från båda avdelningarna och en samling där alla barn på hela förskolan var närvarande.

Efter att de tre observationerna var genomförda påbörjade vi intervjuerna med förskollärarna. Intervjuerna utfördes enskilt med varje förskollärare vi tidigare observerat. Närvarande vid intervjuerna var endast vi som skriver studien och den intervjuade. Anledningen till att vi båda var närvarande var för att vi inte ville missa någon del i vår studie. Stukát (2005) beskriver att två intervjuare, närvarande vid samma intervju, kan upptäcka olika saker. De kan också ha olika fokus under intervjun, något vi valde att inte ha. Vi ställde varannan fråga men vi flikade in om vi kom på någon intressant följdfråga. Vi befann oss i förskolans personalrum där vi fick vara i fred och genomföra intervjuerna ostört då samtliga på förskolan visste om att vi satt därinne. Stukát menar att miljön där intervjuerna sker ska vara så ostörd som möjligt. Respondenterna ska även känna sig trygga i miljön där intervjun äger rum, menar han. Eftersom vi gjorde fältintervjuer ansåg vi att de kände sig trygga i sitt eget personalrum. Varje intervju spelades in med bandspelare för att vi skulle kunna gå tillbaka och lyssna ifall vi trodde oss ha missat något vid transkriberingen av material vi samlat in. Vi ansåg även genom att spela in intervjuerna kunde vi höra röst- och tonläget hos respondenterna. Det kan vara svårt att få med i anteckningar. Anteckningar fördes av oss båda vid varje intervjutillfälle. Frågorna vi valde att ställa arbetades fram av oss båda som skriver studien. Vi valde att inleda intervjun med att respondenterna fick berätta om sitt yrkesliv, en stor och övergripande fråga. Patel och Davidson (2003) menar att vid intervju som metod kan det vara bra att inleda med neutrala frågor. Därefter följde våra frågor. De första två frågorna handlade om förskolan överlag. Därefter bestämde vi att övergå till frågor som berörde språkutvecklingen och hur de arbetade med den, dels på hela förskolan men även individuellt och på den egna avdelningen. Den respondent vars arbete utfördes på båda avdelningarna refererade till den grupp med barn hon hade hand om två dagar i veckan. Författarna menar därefter att det kan vara bra att avsluta intervjun med att låta respondenten komma med egna kommentarer. Därför valde vi att avsluta våra intervjuer med att fråga respondenterna om de hade något mer att tillägga som de trodde var betydelsefullt för vår studie. Samtliga respondenter hade några avslutande tankar vilka vi beskrivit i resultatdelen.

Analys

Transkriberingen av våra intervjuer och observationer gjordes av oss båda gemensamt.

Eftersom en av oss inte kunde närvara under två av observationerna videofilmades dem för att underlätta efterarbetet. Vi tittade och gick igenom filmerna båda två innan analysen gjordes. På så sätt kunde vi reflektera och diskutera materialet vi såg på tillsammans. Den av oss som var närvarande under observationerna fick, genom att se på filmerna, än en gång reflektera över samlingstillfället. Eftersom det var nytt för den ena av oss upptäckte vi olika saker och uppfattade och tolkade samlingen olika vilket vi sedan kunde diskutera och försöka komma fram till ett resultat. Vi valde att skriva ner det vi funnit höra och se direkt på datorn i löpande text. Vi tittade hela tiden på vårt syfte när vi skrev ner texten för att få med det vi ansåg vara av intresse för våra frågeställningar. Sedan bearbetade och omformulerade vi texten ytterligare en gång för att få struktur på arbetet och för att lättare se vad vi kommit fram till.

Även intervjusvaren satt vi tillsammans och skrev ner och analyserade. Vi lyssnade kontinuerligt på de inspelade intervjuerna och skrev sedan när dem på datorn för att inte missa någonting. Vi använde samma rubriker i resultatdelen som i litteraturdelen för att underlätta för oss och läsarna att få en helhetsbild av studien. Vi strukturerade därefter upp svaren vi fått utifrån rubrikerna och klippte ihop relevanta delar av intervjusvaren. Under intervjuerna anser vi att vi fick svar på våra frågor men vi kom även in på delar vi kanske inte hade tänkt prata om. Många av de delar, som vi anser, inte var relevanta var något forskollärarna själva lyfte och valde att berätta om. De delarna valde vi att inte ta med i vårt resultat eftersom det inte svarade på vårt syfte. Att komma in på andra delar under intervjun är något Stukát (2005) menar kan ske vid ostrukturerade intervjuer. Allt som inte var relevant för vår studie valdes bort efter noggrann eftertanke.

Trovärdighet

Att vi båda deltog under intervjuerna anser vi ger oss mer trovärdiga svar då vi tillsammans kunde diskutera våra tolkningar och uppfattningar. Att vara två observatörer och intervjuare ökar reliabiliteten, vilket innebär att det blir mer tillförlitligt, menar Patel och Davidson (2003). Vi hade ett öppet klimat mellan oss intervjuare och respondent men det är ändå svårt att veta om svaret är trovärdigt, något som Stukát (2005) beskriver som en svårighet. Genom intervjuerna anser vi att vi fick fram svar vi kan koppla till vårt syfte.

Patel och Davidson (2003) beskriver vidare att trovärdigheten i observationer ökar om de filmas eller spelas in, vilket vi gjorde. Det har att göra med att observatören kan gå tillbaka och se det vid återupprepade tillfällen, (Patel och Davidsson). Något vi finner svårt och som möjligtvis påverkade tillförlitligheten i studien är att vi endast tolkade och analyserade ett observationstillfälle per respondent. I en sådan här relativt liten studie anser vi dock att det är svårt att få tid att observera flera tillfällen. I så fall hade vi fått välja att intervjua och observera färre respondenter. Det var dock inte något alternativ för oss då vi ville få så många synsätt och tankar på språkutveckling som möjligt.

Forskningsetik

Vi har använt oss av Vetenskapsrådets forskningsetiska principer i vilka det ingår fyra

delar, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Vi hade inför observationerna och intervjuerna muntligt informerat de tre respondenterna om studiens, observationernas och intervjuernas syfte. Samtliga förskollärare vi observerade och intervjuade gav sitt samtycke att delta i vår studie. De är även anonyma i vår studie. Att det insamlade materialet enbart togs del av oss som skriver studien var något vi informerade dem i förväg om. Stukát (2005) beskriver att det är något som måste göras inför en studie, att informera respondenterna om syftet och att det är frivilligt att delta.

En komplikation vi såg kunde uppkomma under vårt arbete var ifall någon av förskollärarna som från början samtyckt till studien och dess syfte valde att avstå från medverkan. Förskollärarna får ta del av vårt insamlade material som de även får ge sina åsikter kring. Det kan bli misstolkningar mellan oss och förskollärarna med vad de egentligen menade, vi tolkade möjligtvis på ett sätt medan förskolläraren egentligen menade något helt annat som leder till komplikationer för oss.

Resultat

Det här kapitlet inleds med tre olika intervjuer av förskollärare, sedan en sammanfattning av de tre intervjuerna. Därefter presenteras en sammanfattning av de tre observationerna som vi utfört. Därefter följer en sammanfattning av både intervjuer och observationer under samma rubriker som i litteraturgenomgången; Förskollärarens roll för små barns språkutveckling, Samling på förskolan, Barns språk och språkutveckling.

Förskolan där vi valt att göra våra intervjuer och observationer är indelad i två avdelningar där cirka 40 barn är inskrivna. På varje avdelning går barn från ett till fem år. Förskolan ligger nära naturen, en bit utanför staden. Där arbetar tre kvinnliga förskollärare och fyra kvinnliga barnskötare. Vi har i vår studie valt att enbart intervjua och observera de tre förskollärarna på grund av att de är utbildade och att de arbetar på olika avdelningar och på grund av det möjligtvis inte har samma synsätt om de inte arbetar tätt tillsammans. Vi väljer att benämna respondenterna förskollärare 1, 2 och 3. Vi valde att inleda varje intervju med att låta dem berätta om sin yrkesbakgrund. Förskollärare 1 är i 30-årsåldern och har arbetat som förskollärare sedan 2002. Hon har även läst till specialpedagogik 10 p och handlett ett antal studenter från Högskolan i Skövde tidigare. Förskollärare 2 är i 50-årsåldern och började sitt yrkesliv som barnskötare och arbetade som det i cirka fyra år innan hon läste till förskollärare. Förskollärare 3 är i 40-årsåldern. Hon utbildade sig direkt efter gymnasiet och har arbetat i cirka 20 år. Hon arbetar även som matematikutvecklare.

Här nedan följer de svar vi har fått från de tre förskollärarna vi intervjuade. Vi väljer att enbart numrera frågorna och skriva ut intervju svaren. Intervju svaren är i sin helhet förutom de delar vi ansåg inte höra till vårt syfte. Intervjufrågorna ligger som bilaga (1).

Förskollärare 1

Fråga 1-2. Vi arbetar mycket i smågrupper där barnen är indelade i åldersgrupper, i åldersgrupp 1-3,- 3-4,- och 5 åringar. På vår avdelning utgår och arbetar vi mycket utifrån barnens behov och förutsättningar. Vi vill alltid barnens bästa. En gång i veckan har vi något vi kallar storsamling. Då samlas hela förskolan och har samling tillsammans. Det gör vi för att bygga ihop barn och vuxna. Även för att barnen ska känna sig trygga med varandra, all personal och våga utnyttja hela förskolans lokaler. När vi planerar samlingarna utgår vi från vår utvecklingsplan. Vi har tydliga mål med vad vi vill i samlingen och vi är noga med att barnen får komma med tankar och idéer.

Fråga 3. På vår avdelning arbetar vi mycket med sång, ramsor, läsa böcker och flanosagor. Vi låter även barnen få stå i centrum och berätta, exempelvis om sitt favoritdjur. Det är ett sätt att öva språket. Leken är också ett viktigt moment för språkutvecklingen. Vi följer varje samtliga barns språkutveckling med hjälp av ett TRAS-schema en gång per termin.

Fråga 4. En del av de yngsta barnen kan ofta sitta tysta och titta med stora ögon på vad som händer. Även om de inte uttrycker sig muntligt kan jag ändå se att de följer med

och verkar intresserade av vad som händer under samlingen. Även om barnet inte deltar aktivt under samlingen kan vi ibland få respons från deras föräldrar att barnet har sjungit en sång hemma som vi sjöng under samling.

Fråga 5. Vi tvingar aldrig ett barn att tala, det får ske på deras villkor. Vi hjälper och stöttar de barn som kanske inte vågar eller vill stå i centrum. Det är viktigt att återupprepa och för varje upprepning blir barnet mer och mer intresserat.

Förskollärare 1 avslutar intervjun med orden: *”Språket är förskolans hjärtebarn”*.

Förskollärare 2

Fråga 1-2. Vi försöker att utnyttja naturen så mycket som möjligt. När jag planerar mina aktiviteter tänker jag inte på hur jag tänker. Jag gör på det sätt jag alltid har gjort. Jag utgår också ifrån barnens intressen och vilket material som finns tillgängligt. Jag planerar inte för hela terminen utan några veckor framåt.

Fråga 3. Vi använder mycket konkret material, sjunger vi om en katt har vi en katt att visa barnen. Vi benämner även vad olika saker är och heter. Viktigt är också att hela tiden vara tydlig och berätta vad man gör för barnen.

Fråga 4. En del barn använder sig av sitt kroppsspråk. Barnen ger mer respons om de är i en ren åldersgrupp än om det är blandade åldrar bland barnen. De äldre barnen tar då ofta över och de yngre barnen vågar inte ta för sig.

Fråga 5. Vi försöker väcka barnens intresse på olika sätt. Ibland kan det ta tid för barnen att uttrycka sig, responsen kan komma vid ett senare tillfälle på förskolan eller hemma. De barn som inte vill prata kan vi försöka leda in genom att ställa frågor. Ett exempel på att få barnen att prata är att använda sig av en ”frågesten”. Det innebär att ett barn får en sten i handen och när barnet håller i stenen är det enbart han/hon som får prata och de andra lyssna. Barnet får prata om vad han/hon vill och vi andra i samlingen får ställa frågor till barnet. Det kan ibland ta flera samlingar för en del barn att prata. Vi försöker då hjälpa dem genom att ställa frågor för att initiera till samtal. De barn som inte vill prata om något speciellt behöver inte göra det utan kan enbart sitta med och lyssna på de andra barnen.

Avslutningsvis påpekar förskollärare 2 att barnets mognad avgör när talspråket kommer. Alltså är språkutvecklingen individuell enligt henne.

Förskollärare 3

Fråga 1-2. Vi arbetar utifrån målen i utvecklingsplanen. Empati och värdegrund, hur man ska vara mot varandra är något vi arbetar med. Matematik och språk är områden kommunen bestämt skall lyftas mer i förskolan. På vår avdelning arbetar vi ibland åldersintegrerat men vid samlingar delar vi ofta in barnen i åldersgrupper. Det är viktigt att göra barnen medvetna om att vi ser och är olika och att det är tillåtet. Vi försöker stärka barnens personlighet och bemötandet gentemot varandra. Det är viktigt att utgå från barnens åldrar och antal. Målet med samlingarna måste vara i fokus, de ska vara roliga och inte ta för lång tid då barnen kan tappa fokus och intresset avtar. Vid samling med 1-2 åringar bör man tänka på att ha rutiner och upprepningar. Ramsor och sånger

är något som ofta fångar barnen. Att göra något praktiskt efteråt är också viktigt.

Fråga 3. Vi använder oss av ramsor, sånger och musik. Vi lyssnar på vad barnen har att säga. Exempelvis om ett barn uttalar *cykla* fel är det viktigt att som förskollärare upprepar det barnet har sagt på korrekt sätt. Den vuxne får inte säga till barnet att han/hon uttryckte sig fel utan enbart uppmuntra att det språkade. Samspelet mellan barn och vuxna är det enda sätt för de yngsta barnen att utveckla sitt språk. När de blir äldre har kompisar också stor betydelse för språket.

Fråga 4. Ofta tar det ett antal samlingar innan barnen hänger med och förstår vad det är som händer och vad en samling innebär. När barnen tycker något i samlingen är roligt och de förstår visar de ofta det genom kroppsspråk om de inte kan uttrycka sig på annat sätt. Responsen kan också komma hemma i efterhand.

Fråga 5. Som förskollärare är det viktigt att inte glömma de barn som inte pratar mycket. Ett sätt kan vara att vända sig till dem först i samlingen. Barnen måste känna trygghet för att våga uttrycka sig. De otrygga och tystlåtna barnen kan man placera nära en vuxen för att få dem att känna sig trygga. Förskolläraren måste ha koll på och se alla barn. Det kan vara lätt att glömma de tysta barnen och enbart lägga fokus på de utåtagerande barnen och de som pratar mycket. Det är en viktig och svår uppgift för förskolläraren att inte glömma de tystlåtna barnen.

Förskollärare 3 avslutar intervjun med att säga att språket är viktigt och att vi måste lyssna aktivt på barnet och ge dem tid till att prata.

Intervjusammanfattning

Samtliga förskollärare uttrycker att de använder sig av konkret material och att det är väsentligt att lyssna på vad barnen har för önskemål och tankar. Dock uttrycker en av förskollärarna att hon i samlingar och planerade aktiviteter gör som hon alltid gjort, något de andra inte uttryckte då de försökte utveckla sina samlingar och idéer. Sång är frekvent förekommande i samlingarna, menar samtliga förskollärare. De menar att barnen tycker det är roligt med sång och att de ofta uttrycker att de vill sjunga i samlingen.

Responsen menar samtliga respondenter kan komma i efterhand och att de är medvetna om det när de genomför sina samlingar. Även om barnen kanske enbart sitter tysta och inte vill uttrycka sig menar samtliga förskollärare att de ändå kan ta till sig samlingens innehåll och form.

Upprepningar är något samtliga förskollärare menar är viktigt för att stimulera barnens språkutveckling. Genom att barnen får höra samma saker under flertalet tillfällen tar de till sig det mer och mer för varje gång. Språkutvecklingen menar förskollärarna stimuleras också genom leken, att de vuxna initierar till samtal och att man som vuxen inte rättar barnen vid felsägningar utan upprepar ordet på korrekt sätt.

Observation

Förskollärare 1/Samling 1

Vid samlingen närvarar åtta barn och tre vuxna sittandes i en ring på golvet. Två stycken 1-åringar, en 2-åring, en 2½-åring, två 3-åringar och två 4-åringar. Samlingen inleds med att barnen och förskolläraren sjunger en sång tillsammans där varje barn säger sitt namn. Sången har barnen vid upprepade tillfällen sjungit tidigare. Därefter plockar förskolläraren fram en handdocka som har uttalsfel och behöver hjälp av barnen. Handdockan är någon barnen inte träffat tidigare. Efter det leker barnen och de vuxna en fjäderlek de tidigare inte lekt tillsammans. Leken går ut på att blåsa en fjäder till andra sidan av mattan. Samlingen avslutas med att sjunga fruktsången och äta frukt vilket sker vid varje samlingstillfälle som barnen är vana vid. Tiden för samlingen är cirka 20 minuter.

I samlingens första moment deltar de yngsta barnen aktivt. De som inte sjunger använder sitt kroppsspråk genom att dansa och gunga med kroppen. När de i sången kommer fram till att de ska säga sitt namn fokuserar förskolläraren på varje barn genom ögonkontakt. Enbart ett barn sa inte sitt namn, de äldre barnen hjälper då honom genom att de öppet säger hans namn. Förskolläraren tillåter att barnen hjälper till att säga hans namn.

Vid nästa moment tar förskolläraren fram en låda som, barnen tidigare inte sett. För att fånga deras intresse och uppmärksamhet sänker förskolläraren sitt tonfall vilket barnen med stora ögon tittar på. Hon väljer att ställa en hel del olika frågor till hela barngruppen för att de ska få vara delaktiga. Exempel på frågor kan vara ”- vad tror ni finns i lådan? Är det någon som har något förslag?” De barn som kan tala svarar på hennes frågor. Det märks och syns på samtliga barns kroppsspråk och tonfall att de är spända och nyfikna på vad som finns i lådan och vad som ska hända. De barn som inte pratar tittar nyfiket och spänt på vad som händer. Förskolläraren lever sig in i rollen som handdocka med hjälp olika röstlägen och hon är mycket engagerad. Hon spelar två roller, där hon pratar och ställer frågor med handdockan. Handdockan har uttalsfel och förskolläraren uttrycker då att barnen i samlingen ska hjälpa henne att uttala rätt. Förskolläraren låter barnen svara öppet på hennes frågor och kräver ingen handuppräkning. De barn som kan tala hjälper dockan att uttala orden rätt. De barn som inte säger något sitter stilla med i samlingen och verkar intresserade genom sitt kroppsspråk och ögonkontakten.

I tredje momentet ska varje barn ha en färgglad fjäder. Barnen får själva välja vilken fjäder de vill ha i denna lek. Förskolläraren ger alla barn tydliga instruktioner på hur leken ska gå till. Alla barn utom ett deltar i leken genom att blåser sin fjäder till andra sidan. Pojken som inte blåser fjädern sitter och håller den i sin hand under hela leken, pojken är ett år. Ingen av de tre förskollärarna varken hjälper till genom att prata eller visa honom hur han ska göra.

I fjärde momentet ska alla barn tillsammans med förskolläraren sjunga ”fruktsången”. Där deltar alla barnen aktivt förutom ett barn som inte sjunger med eller visar kroppsrörelser genom att sjunga med.

Förskolläraren har ett öppet klimat i samlingen då hon exempelvis inte kräver att barnen måste räcka upp handen. Barnen vet att de får tala och uttrycka sig spontant till viss del så länge de inte stör samlingen. Ibland tilltalar hon barnen vid namn och ibland frågor hon öppet hela gruppen. De barn som får en fråga låter hon tala till punkt och lyssnar

aktivt på dem. Då förskolläraren leder samlingen får barnen inte så mycket utrymme att tala, dock ställer hon många frågor. Flertalet av barnen har svårigheter att uttala vissa ord. Förskolläraren väljer att ibland rätta orden och ibland inte. Inget av barnen tappar fokus under längre tid under samlingen utan att förskolläraren kan fånga upp deras intresse.

Förskollärare 2/Samling 2

I samlingen närvarade sex barn, varav två 1 ½ -åringar, en 2-åring, en 2 ½ -åring, två 3-åringar och tre vuxna sittandes i en ring på golvet. Samlingen inleds med att de sjunger några välkända sånger, exempelvis ”Lille katt”. En trumma skickas runt där varje barn får hålla och slå på den en liten stund. Därefter berättar förskolläraren en saga där hon använde sig av konkret material, leksaker. Tiden för samlingen är cirka 15-20 minuter.

I första momentet ska barnen sjunga en sång tillsammans med förskolläraren. Det är enbart två som vågar slå på trumman som skickas runt och inget av barnen sjunger med i sångerna.

I moment två berättar och visar förskolläraren en saga. En omarbetad version av boken Bruse. Här använder hon sig av mycket konkret material och även olika tonfall för att göra barnen mer uppmärksamma. Det är mycket öppna frågor som ställs och dessa frågor har inga rätt eller fel. Frågorna är inte riktade till något speciellt barn, utan vem som helst av barnen får svara dock är det de två äldsta barnen svarar oftast.

Samlingen är mycket lärarstyrd då hon pratar mycket och ställer en del öppna frågor, hon planerar och genomför samlingen för de äldsta barnen. Då hon vänder sig enbart till de äldre barnen och ger de mer ögonkontakt. När förskolläraren genomför sagan är de yngsta barnen mycket fysiskt aktiva. De gärna vill krypa fram och plocka och känna på sakerna och hon tillåter att de gör det.

Förskollärare 3/Samling 3

I samlingen närvarade 12 barn varav tre 1-åringar, två 2 -åringar, fem 3 -åringar, en 4 -åring, och en 5 -åring. Närvarande var också två vuxna. Samtliga sittandes i en ring på golvet. Samlingen inleds med sånger där förskolläraren använder sig av olika mjukdjur som ligger i en hemlig burk. Till varje mjukdjur hör en sång, de sångerna känner barnen igen. Sedan fortsätter den med en flanosaga. Tiden för samlingen är cirka 15 minuter.

I första momentet tar förskolläraren fram en okänd burk som alla barn får knacka på om de vill och alla barn väljer att göra det. Sedan tar förskolläraren fram ett djur från lådan och frågar om barnen vill vara med och sjunga till detta djur. De flesta barnen sjunger med, det är en av 1 – åringarna som inte sjunger med men hon använde sig av rörelser för att visa att hon följade med.

I andra momentet frågar förskolläraren öppet om de vet vad en ramsa är. Ingen av barnen svarar på frågan. Hon förklarar tydligt att en ramsa innebär. Sedan delar hon ut varsitt indianband som barnen ska ha på huvudet. Alla barn sätter det på huvudet utom 1- åringarna som får hjälp av de vuxna. Ramsan består i att barnen får räkna och sjunga. Samtliga barn deltar i sången på något sätt, genom kroppsörelser eller tal. Dock är det endast 3-, 4- och 5-åringarna som är med och räknar.

Förskolläraren får med alla barnen och skapar intresse genom sin inlevelse och berömmelse av barnen. Samlingen har ett öppet klimat utan handuppräkring. Hon använder sig av konkret material till varje moment. Hon har ögonkontakt med samtliga barn, oavsett ålder. Hennes frågor är öppna som alla barnen får en chans att svara på.

Observationssammanfattning

Språkutvecklingen stimulerades genom metoderna sång, konkret material, överraskande moment och öppna frågor något som förekom i samtliga samlingar.

En av respondenterna riktar enbart sin uppmärksamhet till de äldre barnen som hon anser kan ge henne respons. De övriga två respondenterna försöker ge respons till samtliga barn i samlingen genom bland annat ögonkontakt och verbal kommunikation.

Barngrupperna var i de tre observerade samlingarna olika stora. Samtliga respondenter har organiserat samlingen på så sätt att samtliga barn sitter samlade i en ring på golvet.

Sammanfattning av resultat

I det här avsnittet har vi delat upp sammanfattningen under samma rubriker som i litteraturgenomgången.

Förskollärarens roll för små barns språkutveckling

Samtliga av de intervjuade och observerade förskollärarna uttrycker att de arbetar utifrån utvecklingsplanen de har på förskolan. Utvecklingsplanen beskriver bland annat hur förskollärarna och hela enheten skall arbeta med likabehandling bland barnen. Vidare beskriver den hur förskollärarna och enheten skall arbeta med att få barnen på förskolan att utveckla sin lust att lära och våga uttrycka sina tankar och åsikter. På så sätt menar de att de är målinriktade och vet vad som behöver arbetas med. Förskollärare 1 berättar att TRAS är ett material utvecklat att användas i förskolan på barn mellan två till fem år. I det materialet kan förskolläraren se var barnet befinner sig i sin språkutveckling gällande bland annat ordförråd, uttal, förmåga att bilda meningar och språkförståelse. Genom TRAS- scheman kan man som förskollärare på så sätt se ifall ett barn är i behov av extra stöd och hjälp. TRAS- schemat är något som följs upp en gång per termin.

Samtliga uttrycker vid intervjuerna att det är viktigt att som förskollärare lyssna på barnen och se till vad de har för önskemål eller behov. Förskollärare 3 uttrycker att det är mycket viktigt att inte glömma eller se de barn som inte talar mycket i samling eller överlag i verksamheten, som enbart flyter med. Ofta ligger fokus på de barn som hörs mest och är mest fysiska. Hon uttrycker att det är en väsentlig del i uppdraget som förskollärare när det gäller barns språkutveckling, att inte förbise de barnen. De kan behöva extra stöttning och hjälp i sin språkutveckling. Vidare trycker hon på hur viktigt det är att som förskollärare aldrig säga till ett barn att hon/han säger fel utan enbart rätta om ordet blir uttalat på inkorrekt sätt. Att säga att barnet har fel eller säger fel kan leda till att hon/han sedan kanske inte riktigt vågar uttrycka sig på samma sätt som tidigare.

Att enbart rätta dem, vilket kan behöva ske vid upprepade tillfällen, tar barnet så småningom förhoppningsvis till sig det korrekta uttalet på ordet.

Förskollärare 1 och 2 uttrycker att återupprepning är viktigt för barns språkutveckling. Ett barn kan behöva höra samma sak vid flertalet tillfällen för att kunna ta det till sig. Genom återupprepning kan även ointresserade barn få upp intresset för språket eller samlingens form och innehåll. Förskollärare 3 menar att det är viktigt för små barns språkutveckling att de får tid och att som förskollärare ge dem den tid de behöver för att kanske våga eller erövra förmågan att tala. Leken är även en viktig del för språkutvecklingen menar förskollärare 1. Genom leken får barnen chans att exempelvis spela upp situationer de tidigare varit med om och får då chans att träna på ord och språk. Språket kommer även naturligt på ett lekfullt sätt uttrycker förskollärare 1.

Samling på förskolan

Samtliga förskollärare uttrycker att det är väsentligt att lyssna på barnen i samlingen och att låta dem få chans att stå i centrum. För de barn som kanske inte vågar uttrycka sig och stå i centrum hävdar förskollärare 2 att man kan försöka leda in dem med frågor för att få dem att börja prata så smått. Sång, rim, ramsor och konkret material är en viktig del i samlingen ger de tre förskollärarna uttryck för. Genom konkret material kan man fånga barnens uppmärksamhet och de kan hålla sig fokuserade under längre tid.

Barnens respons på samlingen, uttrycker samtliga förskollärare, behöver inte komma direkt under samlingen. Ofta kan den komma i efterhand, i hemmet eller i den fria leken på förskolan. Det är viktigt att veta att barnen, även om de kanske inte visar det, oftast tar åt sig av innehållet i samlingen. Förskollärare 1 berättar att hon ofta får höra från föräldrar att barnen sjungit en sång hemma som de sjungit under samlingen. Det barnet kanske inte sjungit med i sången vid samlingstillfället men ändå fokuserat och lyssnat. Responsen kommer då i efterhand hemma.

Under observationerna ställer samtliga förskollärare öppna frågor till barnen för att leda in dem på att tala. Samtliga använder sig också av, för barnen, välkända sånger. Förskollärare 3 har ramsor som ett inslag i den observerade samlingen. För att fånga barnens intresse, i de observerade samlingarna, använder sig samtliga förskollärare av sin röst där de sänker eller höjer tonfallet. Det för att inte tappa dem och hålla deras fokus och intresse uppe. Förskollärare 1 låter barnen i samlingen leka en lek. Att leka menar hon är viktigt för språkutvecklingen. Genom den leken hon använder sig av får barnen öva på sin munmotorik genom att blåsa. Munmotoriken är ett steg i att utveckla sitt språk, menar hon. Förskollärare 1 och 3 använder sig av överraskande moment i sina samlingar. Lådor, barnen tidigare inte sett, får dem, enligt förskollärarna, att bli intresserade och nyfikna och på så sätt får förskollärarna dem fokuserade och deltagande under samlingen.

Diskussion

Vi har delat upp det här avsnittet i två delar, Metoddiskussion och Resultatdiskussion. I metoddiskussionen diskuteras genomförandet och för- och nackdelar med val av metoder. I resultatdiskussionen knyts litteraturen, resultatet och våra egna reflektioner ihop kring syfte.

Metoddiskussion

Vi valde att utgå både från intervjuer och även observationer på grund av att vi ansåg att det inte räckte med enbart intervjuer för att få svar på vårt syfte. Genom observationer fick vi konkret se hur förskollärarna arbetade med de yngsta barnens språkutveckling. Vi fick även en inblick i var barnen låg i sin språkutveckling.

Eftersom en av oss inte kunde närvara vid två av observationerna filmades dem. Vi trodde i förväg att barnen kunde bli ofokuserade på grund av det och att samlingen kanske inte skulle bli som förskolläraren tänkt sig. Vi upplevde inte att barnen blev okoncentrerade när de filmades då de var fokuserade och intresserade av samlingen.

Då vi i förväg skrivit ner intervjufrågor underlättade det för oss under intervjusituationen. Vi kunde på så sätt fokusera mer på svaren vi fick och följdfrågorna vi ställde kom naturligt i situationen. Att vi båda närvarade under intervjuerna anser vi underlättade för oss då vi kände oss delaktiga och stöttade och hjälpte varandra. Resultatdelen är en så stor del i studien att vi ansåg att det var naturligt att båda närvarade både vid intervjuer och observationer. Transkriberingen blev på så sätt lättare då vi kunde diskutera med varandra och ge olika synvinklar hur vi uppfattade och tolkade deras svar och handlingar. Anteckningarna vi förde under intervjuerna och observationerna anser vi var till stor hjälp vid transkriberingen. Anteckningarna består av det vi ansåg var mest relevant för vår studie och det gick på så sätt snabbare att analysera och sammanfatta intervjuerna och observationerna. Under intervjuerna spelade vi in och det var en bra komplettering till våra anteckningar då vi ibland saknade innebörden av anteckning och kunde gå tillbaka och lyssna. Vi upplevde att två av respondenterna inte kände sig besvärade av att vi spelade in dem. Den tredje däremot kände vi blev besvärad av det. Även om hon var medveten innan intervjun och godkände att bli inspelad.

Anledningen till att vi valde just de tre respondenterna var för att vi ansåg att vi fick en större helhetsbild då två av dem arbetade på varsin avdelning och en gick mellan avdelningarna. Vi ville i vår studie utgå från enbart utbildade förskollärare och de tre respondenterna var det med olika lång arbetserfarenhet. Även om fokus inte låg på barngruppen valdes den slumpmässigt ut av respondenterna. Dock var åldrarna på barnen viktigt för respondenterna att tänka på, då det skulle närvara barn i ett- till tre årsåldern under observationerna. Vi valde att inte lägga fokus på barnens perspektiv i vår studie för att det då skulle bli för stort och tiden räckte inte till för att få fram ett relevant resultat.

Genom att använda oss av intervjuer, observationer, anteckningar och våra inspelningar

tycker vi ha fått fram ett, för vår studie, relevant resultat. Vi menar att om vi enbart använt oss av en av metoderna kan resultatet blivit mindre tillförlitligt. Tolkningen kan bli fördjupad vid användning av flera metoder. Vi rekommenderar användningen av flera olika metoder i liknande studier för att få fram relevant resultat och fånga upp flera uppfattningar och handlingar.

Nackdelen med att vi använt oss av två olika metoder är att det har tagit tid. Det är något man måste vara beredd på vid liknande studier. Det blir mycket material att analysera om respondenterna är många. Att kunna sålla bort information och material som inte stämmer överens med syftet kräver tid och engagemang och är en förutsättning för att få fram en bra studie.

Resultatdiskussion

Metoder för att stimulera språkutvecklingen

Samtliga respondenter i studien använder sig i sina samlingar av konkret material och överraskande moment. Johansson, E (2005) menar att överraskande moment är betydelsefullt för att få barnen fokuserade. Genom observationerna såg vi att barnen kunde bli något ofokuserade av det materialet då det var något de tidigare inte stött på. En del barn hade tidigare sett materialet men inte i det sammanhanget i samlingen. Vi menar att det kan vara tudelat att som förskollärare använda sig av konkret material i samlingen. Att det är bra att barnen får något konkret att se på och relatera till, vet vi utifrån den här studien, är bra men vi anser att det kan finnas en risk att barnen blir ofokuserade. Speciellt då om det är material inget av barnen någonsin tidigare stött på. Är barnen ofokuserade, tror vi, att de har svårare att ta till sig syftet med samlingen.

Samtliga respondenter använde sig av flera olika moment i sina samlingar för att stimulera barns språkutveckling. Rubinstein Reich (1996) beskriver i sin studie vanligt förekommande moment i samling. Flertalet av de moment författaren beskriver uttrycker respondenterna att de använder sig av, något vi även såg under observationerna. Att variera sig i samlingen och utgå från barnen och deras intressen och tankar anser vi är väsentligt för att skapa goda förutsättningar för språkutveckling. Sång var dock det moment som förekom flest gånger i samtliga samlingar. Även om de yngsta barnen inte kunde sjunga med kunde vi ändå se, genom deras kroppsspråk och rörelser, att de på sitt eget sätt deltog, var uppmärksamma och tyckte att det var roligt. Rubinstein Reich, Hammershøj (refererad i Pramling, 1993) samt Lindahl, (refererad i Pramling 1993) menar att sång i samlingen är positivt då det fångar, främst de yngsta, barnens uppmärksamhet, det är ett lekfullt sätt att främja språkutvecklingen samt att det skapar gemenskap i gruppen. Utifrån våra observationer och litteraturen anser vi att sång är ett moment som är mycket uppskattat bland de yngsta barnen. Sång är något som fångar barnen på ett lekfullt sätt där de även med hjälp av rörelser kan uttrycka sig. Vi anser att sångmomentet bör förekomma i varje samling men även i den dagliga verksamheten i förskolan. Sång är något läroplanen för förskolan (lpfö98) beskriver är viktigt. Sång i samlingen är ett tydligt socialt samspel. Både Piaget och Vygotskij (refererade i Arnqvist, 1993) hävdar att det sociala samspelet är viktigt och främjar språkutvecklingen.

Ur litteraturen och vårt resultat ser vi att det bör vara lust- och lekfullt, dels generellt i verksamheten men även i samlingen. Det främjar barns lärande och utveckling. Vi anser att leken är en viktig del för barns lärande och utveckling. Leken, i samlingen, är ett sätt

att fånga barnens uppmärksamhet och gör att det blir lättare för dem att hänga med i samlingen. För att språket ska utvecklas kan förskollärarna med fördel använda sig av olika lekfulla metoder och inspirera barnen att använda språket. Som förskollärare, tror vi, att det är viktigt att vinna barnens förtroende och skapa goda relationer med barnen. Genom det vågar barnen uttrycka sig och bjuda på sig själva, enligt oss. Förskolläraren behöver befinna sig på barnens nivå och våga bjuda på sig själv.

En slutsats vi kan dra är att vi ser likheter mellan vad respondenterna uttrycker och vad Vygotskij, Piaget och Chomsky menar (refererade i Arnqvist, 1993). Chomsky hävdar att barn tillägnar sig språket mest innan puberteten. Vi tolkar att respondenterna har en viss kännedom om det och försöker på så sätt främja barnens språkutveckling med hjälp av samling som språkutvecklande tillfälle. Samtliga respondenter använde sig av konkret material för att barnen lättare ska följa med i samlingen. Precis som Vygotskij menade att konkret material behövs för att lättare förstå omgivningen. I observationerna kunde vi se att återupprepningarna var inslag samtliga respondenter använde sig av, dels i form av, för barnen, kända sånger. Piaget menar att återupprepning är viktig för språkinläringen hos barn, något som samtliga respondenter uttryckte i intervjuerna.

Förskollärarens roll för språkutvecklingen

Whaley och Swadener (refererad i Pramling, 1993) menar att man som förskollärare bör ställa sig frågan ifall samtliga barn på avdelningen bör närvara vid samlingen samtidigt. Varje barn är unikt och individuellt och vi menar att det kan vara bra att dela på barnen och kanske ha ett flertal olika samlingar för olika barn. Självklart är det ur ett tidsperspektiv kanske omöjligt men att dela barnen och ha samlingarna under olika dagar kan vara ett alternativ. Det är viktigt att förskolläraren är medveten om syftet med samlingen och om samtliga barn får ut något av innehållet och bör medverka. Vid vissa tillfällen kan det vara bra att blanda åldrarna på barnen i samlingen. Vi tror att språket hos de yngsta barnen kan utvecklas då de får sitta med i ett socialt sammanhang och kanske inte alltid behöver uttrycka sig muntligt utan de får chans att iaktta de äldre barnen. Respondenterna, likt vi, menar att det ibland tar tid för barnen att visa respons utifrån samlingen. Den responsen kan ibland komma i hemmet. Utifrån responsen kan man se om barnet tagit till sig vissa moment eller delar i samlingen, exempelvis en ny sång eller rimord. Att ha blandade åldrar i samlingen är det viktigt för förskolläraren att kunna fånga samtliga barns intresse. Vi tror att det krävs mer av förskolläraren om alla barn i olika åldrar ska nås i samlingen.

Förskollärares syn på barns språkutveckling

Under intervjuerna framkom att en av respondenterna ansåg att de yngsta barnen inte lär av varandra utan enbart av vuxna. Vi ställer oss frågande till det uttalandet då vi har sett i litteraturen att det sociala samspelet med dels vuxna men även barn är viktigt för språkutvecklingen. Barn behöver självklart hjälp och stöttning av vuxna men vi tror inte att det enbart är vuxna som kan bidra till barns språkutveckling utan kompisar och andra barn i samma ålder har stor betydelse. Att barn exempelvis härmar varandra är vanligt förekommande och vi anser att de då kan lära av varandra. Även Piaget och Vygotskij (refererade i Arnqvist, 1993) hävdar att det sociala samspelet är en viktig förutsättning för språkutvecklingen.

I vårt resultat framkom att förskollärare 1 som arbetat kortast tid och utbildat sig senast av de tre hade mer idéer och tankar. Hon reflekterade mycket och hade alltid mål och syfte med sina planerade aktiviteter, däribland samling. Förskollärare 3 var också mycket målmedveten och hade nytänkande idéer. Förskollärare 2 däremot, vars arbetslivserfarenhet var längst, uttrycker under intervjun att hon inte förändrar sig i sina

tankar och samlingar med mera utan ”kör” på det hon alltid gjort. Det tycker vi var ett intressant uttalande som ger upphov till diskussion. Vi menar att en av huvuduppgifterna en förskollärare har är att ständigt uppdatera sig på nya metoder och idéer samt att förändra och förnya sig. Att alltid göra samma eller liknande saker med barnen ger ingen utveckling inom något av utvecklingsområdena. Utifrån de här tre förskollärarna hävdar vi att ju längre tid man arbetar på samma förskola och inom samma arbetslag kan möjligtvis inspirationen och viljan att utvecklas avta. Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) menar att en viktig del i förskollärarens arbete är att kunna möta varje barn utifrån deras förutsättningar och behov. Vi tolkar det som en viktig del att som förskollärare utveckla sig själv och nya idéer för att kunna möta och hjälpa barnet i dess utveckling. Under observationen inriktade sig förskollärare 2 enbart på de barn hon ansåg kunde ge respons. Vi båda uppmärksammade det då vi anser att det är viktigt att se och möta samtliga barn och inte enbart fokusera på de barn som uttrycker responsen i någon form.

Samtliga respondenter menar att upprepningar är viktigt för att barnen ska kunna ta till sig och befästa språket. Barn som tidigare inte kommit i kontakt med samlingsformen behöver vid upprepade tillfällen vara med om det för att lära sig innebörden och innehållet, menar en av respondenterna.

Egna slutsatser

Genom att ha gjort den här studien har vi fått ta del av hur förskollärare kan stimulera språkutvecklingen för de yngsta åldrarna i samlingen. Det har vi konkret fått ta del av genom observationerna där förskollärarna bland annat använder sig av sång, lek, konkret material, överraskande moment, munmotorik, berättande, ramsor, öppna frågor och ett aktivt lyssnade på barnen, vilka samtliga tas upp i litteraturen som främjande av språkutvecklingen. Vi har även fått ta del av några förskollärares syn på språkutveckling genom intervjuerna. Våra respondenters syn på språkutveckling har vi fått ta del av i intervjuerna. Genom att ha genomfört intervjuer och observationer med förskollärare har vi även där fått flera olika synsätt på hur man kan arbeta och främja språkutvecklingen. Vi kan inte se stora skillnader mellan den litteratur vi har tagit del av och respondenternas svar och handlingar men däremot många likheter. Vi har förstått hur stor betydelse en förskollärare har och hur stor påverkan vi i vår yrkesroll har för de yngsta barnen i deras språkutveckling. Samlingen öppnar upp möjligheter för barnen att tillsammans få öva språket med hjälp av förskolläraren och olika metoder. Förskollärarens förhållningssätt och synsätt på samlingen är väsentligt för att kunna utnyttja den och använda den på ett sätt som blir utvecklande för barnen på ett lekfullt och lärorikt sätt. Läroplanen för förskolan (Lpfö98) beskriver de metoder våra respondenter använde sig av i sina samlingar som utvecklande. Dock finns inte samling i sig beskrivet i läroplanen. Vi anser att det i samlingen är lätt att använda sig av flera olika metoder för att utveckla språket hos de yngsta barnen.

Tankar inför fortsatta studier

Under studiens gång har nya tankar väckts hos oss. En utökad studie som vi tycker vore intressant att fördjupa i är barnskötares tankar kring språkutvecklingen hos de yngsta barnen. Hur vill de arbeta för att stimulera och utveckla språket. Ur ett tidsperspektiv hann vi inte med att utgå från och observera barnen i samlingen. Även det anser vi vore intressant att ta del av.

Referenser

- Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Studentlitteratur
- Asmervik, Ogden och Rygvold (red.) (2001). *Barn med behov av särskilt stöd. Grundbok i specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjar, L & Liberg, C. (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur
- Centerheim-Jogeroth, M. (1988). *Vägen till språket*. Stockholm: Liber.
- Eriksen, Hagtvet, B. (2007). *Språkstimulering – Del 1: Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och Kultur
- Johansson, E. (2005). *Möten för lärande – Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Kalmar: Lenanders Grafiska AB.
- Krokmark, T. (2003). *Den tidlösa pedagogiken*. Studentlitteratur: Lund.
- Lindahl, M. (2002). *Vårda – vägleda – lära - Effektstudie av ett interventionsprogram för pedagogers lärande miljö i förskolemiljön*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHENBURGENSIS.
- Lindö, R. (1997). Språkande i samspel – en didaktisk modell. Garne, B. (red). *Ut med språket – En bok om språkutveckling och pedagogisk praktik*. Stockholm: Natur och kultur.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling, I. (1993). *Barnomsorg för de yngsta -en forskningsöversikt*. Fritzes AB.
- Pramling Samuelsson, I & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Rosenqvist, M. (2000). *Undervisning i förskolan*. Stockholm: Stockholm HLS.

Rubinstein Reich, L. (1996). *Samling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (2006). Läroplan för förskolan *Lpfö 98*. Stockholm: CE Fritzes.

Vetenskapsrådet. (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig på internet:
http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf [Hämtad 10.01.15].

Bilaga

Intervjufrågor

Inledning

Kan du berätta lite om ditt yrkesliv inom förskolan?

Förskolans verksamhet

1. På vilket sätt arbetar ni på den här förskolan? Hur gör ni vid olika pedagogiska aktiviteter, exempelvis vid planerade gruppaktiviteter?
2. Kan du berätta om hur du/ni gör när ni planerar och genomför samlingarna? Har ni gemensamma samlingar med alla barnen eller delar ni upp dem? I så fall hur?

Språkutveckling

3. På vilket sätt arbetar ni på den här förskolan med att främja de yngsta barnens språkutveckling?
4. På vilket sätt agerar de yngsta barnen överlag i samlingarna? Deltar de aktivt eller sitter de enbart med och observerar det som sker?
5. Hur gör ni förskollärare för att få med de barn som eventuellt inte vill tala vid samlingen? Hur gör ni med de barnen som överlag inte talar i verksamheten?

Avslutning

Finns det något du vill tillägga som du anser vara betydelsefullt för vår studie?